

Q Vriendenkring

*Maandblad van de Nederlandse Quakers,
Het Religieus Genootschap der Vrienden
93^e Jaargang nr. 5, mei 2022*

Dat van God in ieder schepsel (foto redactie)

De Vriendenkring

ISSN: 0167 – 3807

Maandblad van het Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers)

Abonnementsprijs: Nederl.: **€30,00 per jaar**

Europa en Wereldwijd **€75,00 per jaar**

Email abonnement (PDF) €5,00 per jaar

Deze Vriendenkring is gedrukt op milieuvriendelijk papier met deze drie certificaten

Het gebeurt helaas weleens dat abonnees vergeten te betalen. Maak daarom van de betaling van het abonnement een periodieke overmaking. Bankrekening: (IBAN) **NL65 TRIO 0212 3772 64** t.n.v. Quakers met vermelding van 'Abonnement De Vriendenkring'. Voor buitenland: (BIC) TRIONL2U. Nieuwe abonnees, adreswijzigingen en betalingen email: vriendenkringredactie@gmail.com

Redactieleden:

Eindredactie: Sytse Tjallingii, Van Nispensingel 5, 8016 LM, Zwolle, tel. 038-4608461/06-40030923.

Email: vriendenkringredactie@gmail.com,

Schrijver: Hylkia Nieuwerth

Redactielid: Els Ramaker

Correctie: Hylkia, Els en Frieda Oudakker.

Voor abonnees met gezichts- of leesproblemen was er een gesproken versie van De Vriendenkring. Als je hier behoefte aan hebt neem dan contact op met de redactie.

Kopij voor De Vriendenkring is heel erg welkom voor de 15^e van iedere maand! (Tenzij anders afgesproken).

De Vriendenkring staat in kleur op de website, waar je nog een schat aan aanvullende en actuele informatie over de Quakers vindt. Bezoek daarom geregeld de Quaker website: www.Quakers.nu

De Nederlandse Quakers hebben, naast de website quakers.nu (waarop de Vriendenkring te vinden is), een Facebookpagina “Quakers Nederlandse Jaarvergadering” voor berichten en een besloten Facebookgroep “Nederlandse Jaarvergadering” voor onderling gesprek, ook met Vriendenkringabonnees. Lid word je met de betreffende knop op [facebook.com/groups/820840817925912](https://www.facebook.com/groups/820840817925912)

In dit nummer:

Algemene Vergadering.....	3
Van de redactie	4
'Stille Andacht'	5
Wie zijn de Quakers?.....	6
Het heeft iets nodig.....	7
Licht Lichter Lichtst.....	8
Hap-Stil-Snap	11
Een Paaszegen op Eerste Paasdag	12
Hoe ik de oorlog beleef	14
Kleur bekennen	16
Oekraïne.....	17
Gedachten over de oorlog.....	19
Pacifist in oorlogstijd.....	21
Ubuntu.....	27
Zondag in Soweto.....	29
Vredesopbouw en Oekraïne.....	30
Houd Moed en Houd vol	31
De Quaker Manier	34
Eerlijke informatie voor dialoog.....	39
Ramadan is een beweging naar het binnenste, naar onze ziel.....	41
Vrienden in	42
het hele land.....	42
Waar zijn Quakerbijeenkomsten?.....	43
Paashaas of/en Wonder van Gods natuur?	44

Algemene Vergadering

De AV wordt gehouden op vrijdagavond 10 juni en zaterdag 11 juni 2022. Voor de avondbijeenkomst (vrijdagavond) komen we online bij elkaar. In deze zoom bijeenkomst beginnen we alvast met een deel van de zakenvergadering en waarschijnlijk een introductie van het thema 'Inclusieve Veiligheid.' De volgende dag, zaterdag 11 juni, ontmoeten we elkaar in de Johanneskerk in Amersfoort van 10:00 tot ongeveer 17:00 uur.

Aan deelname aan de AV zijn, anders dan de eigen reiskosten, geen kosten voor de deelnemers verbonden. Voor de lunch gaan we ervan uit dat je je eigen broodje meeneemt. Voor koffie en thee wordt gezorgd.

Je ontvangt zeer binnenkort een opgavenformulier en meer informatie.

Van de redactie

De oorlog in Oekraïne houdt ons als Quakers en als gewone mensen nog steeds heftig bezig. In het dagblad Trouw werd in de editie van maandag 4 april blz 6 van de Verdieping mijn redactioneel van het aprilnummer geciteerd. Een interessant commentaar was: ‘Het aardige van die pacifisten is dat ze niet voor deze vragen (van wapens sturen of gewelddoosheid) weglopen, maar er eerlijk op ingaan.’

In deze Vriendenkring vertellen een aantal Vrienden op verzoek van de redactie over hun worsteling. Ook internationaal houdt dit Quakers enorm bezig, vandaar dat er artikelen zijn opgenomen van het Europese Quakerbureau QCEA, en de Britse Quakers uit ‘The Friend’.

Deze situatie brengt ons weer terug bij de kern van het Quakerisme. De Duitse Quakers verwoorden het zo: *‘Het is onze ervaring dat het goddelijke zich kan openbaren aan iedereen die het zoekt.’* De Britse Quakers zeggen het zo: *‘We proberen in waarheid, vrede, eenvoud en gelijkheid te leven en God te vinden in onszelf en de mensen om ons heen.’* Juist omdat we ‘dat van God’ in iedereen ervaren, is het onmogelijk om een ander mens te doden, zoals in een oorlog gedaan wordt. Dat dit geen vrijblijvende gewetenskwestie is, bleek wel in de tweede wereldoorlog, waarvoor in 1947, het ‘American Friends Service Committee’ (AFSC) en de ‘Friends Service Council’ (FSC) in Groot Brittannië de Nobel Vredes Prijs ontvingen. Ook nu zetten veel Quakers zich in voor het opvangen van vluchtelingen uit oorlogsgebieden. Wil je een meeting van de Quakers in Oekraïne meemaken ga dan naar <https://www.facebook.com/QuakersKyivUkraine/>.

Het artikel Licht, Lichter, Lichtst geeft mij inderdaad die diepe ervaring van verbinding krijgen met het Licht dat op de oorlog schijnt: Duurzame vrede voor iedereen op deze wereld. Vanmorgen in de stille samenkomst in Benekom kwam deze hoop, dit vergezicht, deze ervaring van Licht sterk naar voren: een veilige wereld voor iedereen. Het lijkt onrealistisch om echt voor iedereen op aarde vrede en veiligheid te realiseren, maar dat leek de afschaffing van de slavernij ook. We weten niet hoeveel tijd of hoeveel generaties er voor nodig zijn om dit te bereiken, maar het is hoogst nodig om ons niet in het moeras van angst, woede en haat te laten trekken. Pas als we geen dictators meer kiezen, een eerlijk geïnformeerde dialoog tussen mensen met tegenstellingen weten te realiseren. Pas als we een echt eerlijke verdeling in deze wereld voor alle wereldbewoners tot stand brengen. Dan pas weten we wat vrede, voor iedereen op deze wereld echt betekent. Het lijkt onmogelijk om in het Licht helemaal over de oorlog heen te kijken naar een visioen van vrede, maar dit is wel de eerste stap.

Sytse Tjallingii (redacteur)

'Stille Andacht'

Van de website van de Duitse Quäkers

schweigen, hören, warten

Kern unseres spirituellen Lebens, unseres Glaubens und unseres Wirkens ist das gemeinsame Schweigen, Hören und Warten in der Stillen Andacht. Wir suchen die Verbindung mit dem göttlichen Geist, ohne festgelegten Kult oder Liturgie und ohne einen Pastor. Diese Form entspricht unserer Erfahrung, dass das Göttliche sich jedem Menschen, der es sucht, offenbaren kann.

Abseits von der Unruhe des Alltags versuchen wir, uns der Führung Gottes/des Inneren Lichtes anzuvertrauen. Im gemeinsamen aufmerksamen Warten in der Stille werden wir innerlich ruhig, erkennen wir, was für uns den Sinn des Lebens ausmacht und erfahren Freude und Staunen über die Schöpfung. Für uns ist diese Stille von großem Wert. Sie befähigt uns, uns allmählich auf uns selbst einzulassen und uns mit unserem Licht wie auch unserer Dunkelheit anzunehmen und Angst, Bedrängnis, Verwirrung und Eigennutz loszulassen. Wir versuchen zu hören, was sich uns mitteilt, und zugleich zu fragen, was wir sagen können. Die Andacht ist der Raum der Erfahrung, in der wir uns der Führung einer geistigen Kraft anvertrauen, bestärkt, aber auch herausgefordert werden.

STILLE AANDACHT, STILTE, LUISTER, WACHT

De kern van ons geestelijk leven, ons geloof en ons werk is de gemeenschappelijke stilte, luisteren en wachten in stille aandacht. We zoeken verbinding met de goddelijke geest, zonder vaste cultus of liturgie en zonder predikant. Deze vorm komt overeen met onze ervaring dat het goddelijke zich kan openbaren aan iedereen die het zoekt.

Weg van de beroering van het dagelijks leven, proberen we ons toe te vertrouwen aan de leiding van God/het Innerlijke Licht. In het wederzijds aandachtig wachten in de stilte worden we van binnen rustig, herkennen we wat voor ons de zin van het leven is en ervaren we vreugde en verwondering bij de schepping. Voor ons is deze stilte van grote waarde. Het stelt ons in staat om geleidelijk met onszelf om te gaan en zowel ons licht als onze duisternis te accepteren en angst, verdriet, verwarring en eigenbelang los te laten. We proberen te luisteren naar wat ons wordt gecommuniceerd en tegelijkertijd te vragen wat we kunnen zeggen. Aanbidding is de ervaringsruimte waarin we ons toe vertrouwen aan de leiding van een spirituele kracht, gesterkt maar ook uitgedaagd.

Wie zijn de Quakers?

Van de website van de British Yearly Meeting

We try to live in truth, peace, simplicity and equality, finding God in ourselves and those around us. Our meetings offer a welcoming opportunity for spiritual exploration.

Quakers share a way of life, not a set of beliefs. Quaker unity is based on shared understanding and a shared practice of silent worship – a communal stillness.

Quakers seek to experience God directly – internally, in relationships with others, and with the world. Local meetings for worship are open to all who wish to attend.

Quakers try to live with honesty and integrity. This means speaking truth to all, including people in positions of power.

The Quaker commitment to peace arises from the conviction that love is at the heart of existence and that all human beings are unique and equal.

This leads Quakers to put faith into action by working locally and globally to change the systems that cause injustice and violent conflict.

We proberen in waarheid, vrede, eenvoud en gelijkheid te leven en God te vinden in onszelf en de mensen om ons heen. Onze bijeenkomsten bieden een uitnodigende gelegenheid voor spirituele verkenning.

Quakers delen een manier van leven, geen reeks overtuigingen. Quaker-eenheid is gebaseerd op gedeeld begrip en een gedeelde praktijk van de stille wijdingssamenkomst - een gemeenschappelijke stilte. Quakers proberen God rechtstreeks te ervaren - intern, in relaties met anderen en met de wereld. Lokale bijeenkomsten voor aanbedding staan open voor iedereen die dat wil bijwonen. Quakers proberen eerlijk en integer te leven. Dit betekent dat je de waarheid spreekt tegen iedereen, inclusief mensen in machtsposities. De toewijding van de Quaker aan vrede komt voort uit de overtuiging dat liefde de kern van het bestaan is en dat alle mensen uniek en gelijk zijn. Dit brengt Quakers ertoe om geloof in daden om te zetten door lokaal en wereldwijd te werken aan het veranderen van de systemen die onrecht en gewelddadige conflicten veroorzaken.

Het heeft iets nodig

Door Erik Dries

*'Dat van God in je' heeft iets nodig. Wat?
(Twee veronderstellingen in één zin).
Geef het iets wat je zelf hebt gehad.
Geef het elke dag een nieuw begin.*

*Voed het met mooie dingen en met lelijke.
Wat weten wij daar nou eenmaal van?
Met het bittere kruid, het ongerieflijke,
En met 'dat van God' van anderen, zoveel als je kan.*

*'Dat van God in je' wil géven. Wat? En aan wie?
Aan jou en de jouwen;
Moed en vertrouwen,
Leven met aandacht en een beetje magie.*

*Aan de mensen in je verdere omgeving:
Verlichting van lasten, en warmte in het hart.
Liefde, licht, verbinding en vergeving...
Voor 'dat van God' staat niets echt apart.*

Licht Lichter Lichtst

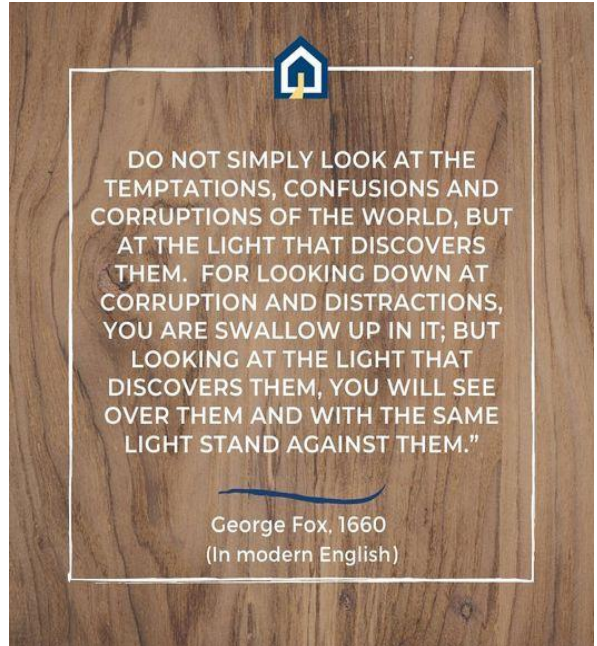
Door Marlies Tjallingii

Bij de Hap Stil Snap op 14 april in Zwolle gebruikten we de tekst van George Fox, die Erik Dries bij de LC in Zwolle in de Wolweverkerk voorlas. De tekst stond ook in de Vriendenkring van april 2022 bladzijde 18.

George Fox: “Kijk niet alleen naar de verleidingen, verwarringen en corruptie van de wereld, maar naar het licht dat ze ontdekt. Wanneer je neerkijkt op corruptie en afleiding, word je erdoor verzwolgen; maar kijkend naar het Licht dat ze ontdekt, zul je er overheen kijken en met hetzelfde licht er tegen in opstand komen.”

“Daar”, zei hij, “is de eerste stap naar vrede.”

(uit ‘Why I’m a pacifist’ van Tim Gee).

Deze tekst is zo diep, dat ik het amper kan bevroeden.

Bij het cocounselen gebruik ik het verhaal van de Goede Week als een metafoor voor hoe we trauma's kunnen verwerken. Als we alleen het trauma hebben, dan is het overweldigend en alle aandacht en energie verslindend. Hoe werkt dat in het lijdensverhaal?

Het is vandaag Goede Vrijdag, twee dagen voor Pasen. Het lijdensverhaal van Jezus is ingebed in Licht: Palmzondag heb ik geleerd als een vrolijke uitbundige dag, Jezus wordt Jeruzalem binnen gehaald door 'Hosanna' zingende mensen. Daarna wordt het steeds grimmiger, het laatste avondmaal, het verraad van Jezus door Judas, de gevangenneming en de kruisiging. Het wordt steeds erger. Dan is het stil. Jezus is in het graf bijgezet. Op Paasmorgen is hij verrezen. Wat een belofte voor ons.

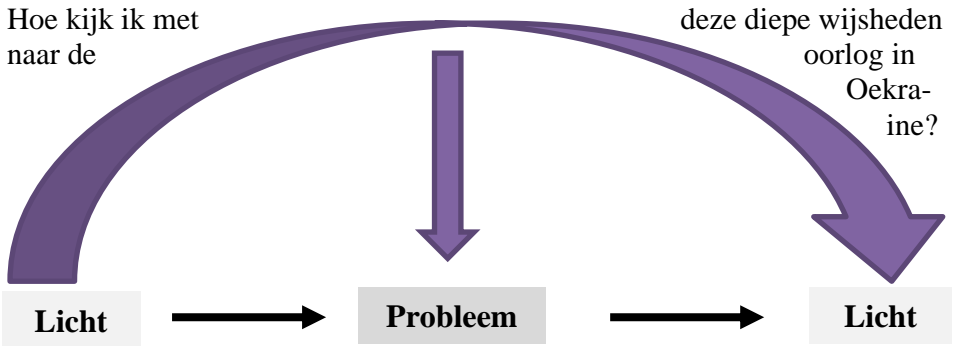
Ik gebruikte deze metafoor laatst in een bemiddelingsgesprek:

Twee mensen die het niet meer goed hadden met elkaar en hun communicatie staakten. Ik heb toen gevraagd: hoe zag het eruit toen het nog goed was, en hoe zou je willen dat het eruit ziet als het weer goed is? Waar zouden jullie naar toe willen gaan in dit gesprek?

Het was nog goed → het ging een beetje verkeerd → het ging helemaal verkeerd → er was even geen contact → het gaat een beetje beter → het gaat weer goed.

Bezig met de tekst van George Fox, denk ik: ook het Paasverhaal is in het Licht dat over het lijden heen kijkt en daarmee het mij mogelijk maakt om het verrijzen te voelen en iets te doen wat in mijn mogelijkheden ligt.

Hoe kijk ik met naar de

maakt dat we in-gezogen (verzwolgen) worden in de oorlog?

“Omdat je neerkijkt op corruptie en afleiding, word je erin verzwolgen” zegt George Fox.

Wat te doen?

Kan ik met het Licht over de oorlog heen kijken naar hoe het weer vrede kan worden?

Leren we om te stoppen met het produceren van wapens en het verkopen ervan en dus ook ze te gebruiken?

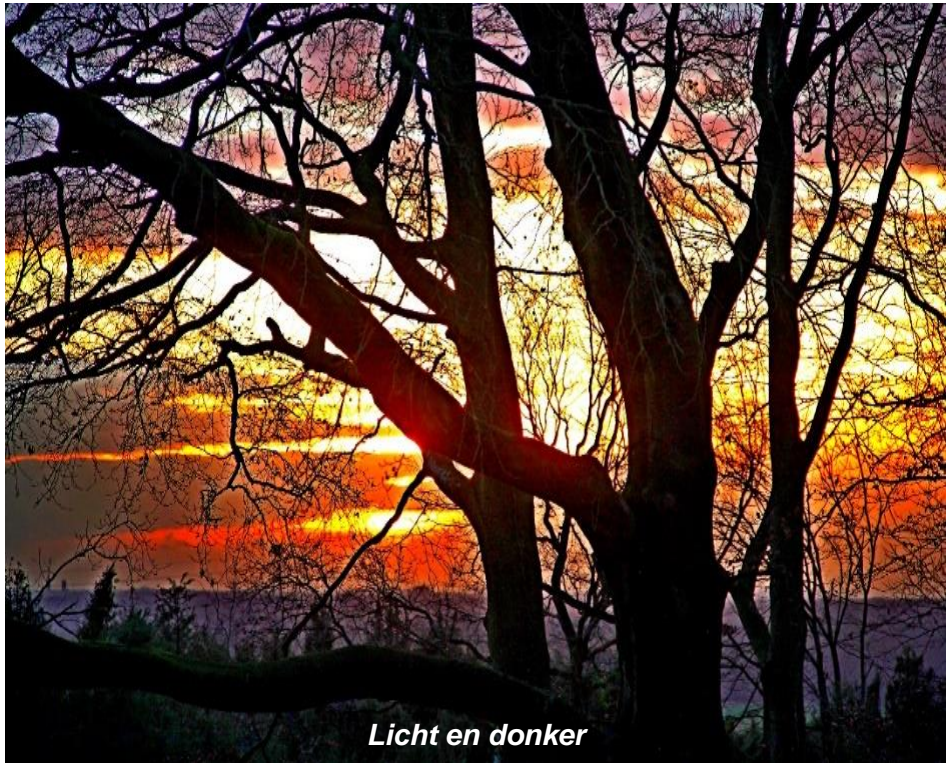
Leren we om andere methodes te gebruiken om conflicten op te lossen en om te gaan met macht en veroveringszucht?

Leren we om met de hele wereld de Oekraïne weer op te bouwen?

Bij de laatste keer dat ik bij Klets en Koek les gaf aan Oekraïense vrouwen, was er een gezin uit Oekraïne: een vader en moeder met hun twee zonen. De oudste zoon, twintig jaar oud, is conservatorium student. Hij wilde oefenen op de piano die in de kerk staat waar wij les geven. Ik vroeg aan de koster van de kerk of er ook ergens een piano in de kerk staat, zodat we rustig Nederlandse les konden geven. Ja zei hij, er is een concertvleugel in de kerk. De jonge pianist heeft er anderhalf uur op geoefend, prachtig pianospel! Ik heb met tranen in de ogen staan te luisteren! Is dit het Licht over het probleem heen?

Bij de Hap Stil Snap bijeenkomst kwam de volgende vraag in me op:

Zou het zo kunnen zijn dat het Licht veel groter is dan ik kan bevroeden?

Hap-Stil-Snap

Terug in den Haag,

door Peter van Leeuwen

Geen corona restricties meer en dus een onvervalste Hap-Stil-Snap (in persoon!) op de Stadhouderslaan 8 in Den Haag.

Vroege deelnemers hadden de

tafel al gedekt en we werden verrast op een heerlijke maaltijd. Jeetje wat was dat lekker, Marjolein! Na de koffie/thee zaten we met z'n achten in een kring en begonnen met een moment Stilte. Daarna leidde Johannes Berger voor ons het onderwerp 'healing' in. Hij las een citaat voor uit een pamflet 'Quakers and the Spiritual/Psychic Dimension'.

Daarin werd gesteld dat die spirituele dimensie ons met een geestelijke wereld kan verbinden. En dat dit op dezelfde manier gebeurt als de ontspannen stilte waarin Quakers verzinken tijdens hun zondagse wijdingssamenkomst. Die Stilte opent een deur naar een spirituele dimensie van waaruit ingevingen van liefde en inzicht kunnen voortkomen.

Quakers hebben zich altijd gereserveerd opgesteld t.o.v. wonderbaarlijke gaven van sommige mensen. Zo bleef het lang onbekend dat de stichter van de Quaker beweging in de 17e eeuw, George Fox, ook een "healer" was. George Fox voerde honderden genezingen uit tijdens zijn leven en prediking. Die werden opgetekend. Toentertijd besloten de Quakers echter, dit niet aan de grote klok te hangen. Het was pas in de 20e eeuw, dat Henry Cadbury uitgebreid onderzoek deed en meer dan 150 genezingen samenbracht in een boek: 'Book of Miracles'.

In het "Gesprek vanuit de Stilte" bleek dat de meesten van ons ervaring hebben met het ontvangen of doorgeven van 'healing'. Voor mij, die daar geen ervaring mee heeft, een bijzondere ervaring! Houdt onbewuste angst voor wonderen en het onverklaarbare mij tegen? Het was duidelijk dat George Fox zijn wonderbaarlijke genezingen altijd aan God toeschreef en aan niets anders. Ik merkte weer eens, dat er niets gaat boven een fysiek samenzijn, ook al bieden we in Den Haag voor onze zondagse wijdingssamenkomsten 'online' deelname via zoom aan. Door het samen eten, afruimen en afwassen ontstaat altijd een zachte, broederlijke sfeer. Het respect voor en de verbinding in de Stilte doet de rest. De eerstvolgende Hap-Stil-Snap in Den Haag is op donderdag 12 mei.

Van harte welkom!

Een Paaszegen op Eerste Paasdag

Door Marlies Tjallingii

Op Eerste Paasdag reizen Sytse en ik met de trein en de fiets naar Deventer om naar de Wijdingssamenkomst te gaan. We ontdekken dat we eigenlijk een trein later hadden kunnen nemen, want we komen om kwart voor tien aan in Deventer. Wat gaan we doen: fietsen of een terrasje zoeken, maar dan wel één in de zon! We fietsen door het park en ontdekken daar een prachtig paviljoen met een terras in de zon. We zoeken een plek en maken contact met de drie mensen (vader, moeder en hun volwassen dochter) die daar al zitten. Zij reizen ook alleen met de trein! Het terras heeft niet zoveel ruimte tussen de tafeltjes dus is het gemakkelijk om contact te maken. De ober die bedient raakt per ongeluk mijn hoofd aan. Dan legt hij zijn hand op mijn hoofd en zegt “Sorry, ik mag je niet aanraken.” Ik leg mijn hand op zijn hand en zeg: “Je zegent mij, een Paaszegen.” Even blijven we zo verbonden. Het voelt heel speciaal. We genieten van het jonge groen aan de bomen in het park. Een wilg laat zijn lichtgroene takken met tegenlicht over de gracht hangen. Als we onze koffie en thee opgedronken hebben, gaan we weer. We nemen afscheid van het gezin en de moeder zegt: “Ga gezegend met de Paaszegen.” Wat bijzonder! Ik doe een ‘Namasté groet’, die zij beantwoordt!.

We gaan naar de Quaker wijdingssamenkomst. Ik voel de zegen nog na. Het is alsof ik geopend ben en gevoelig voor indrukken. In de gang van het Meester Geertshuis waar de Deventergroep bij elkaar komt, zegt Christiane “Hier ist meine Andachtsgruppe!” Ook dat komt binnen. In augustus verhuist ze naar Deventer, ze gaat in Duitsland met pensioen en gaat dan helemaal bij Martin wonen. Tijdens de wijdingssamenkomst welt er een welkom voor haar in me op. Ik sta op en vertel over de Paaszegen en spreek ‘het geraakt zijn’ door de woorden van Christiane uit. Wat fijn dat ze zich thuis voelt in deze kleine hechte groep Quakers in Deventer. Deze dag zijn we met zijn zessen, wat een fijne groep.

Bij de uitwisseling na de wijdingssamenkomst komen er andere voorbeelden van ‘gezegend worden’; een hand van een tante die zoveel warmte geeft, de zegen voor de kinderen in de Anglicaanse kerk in Maputo met de handoplegging door de priester. Misschien zijn er ook nog herinneringen uit mijn eigen jeugd, waarin ik ook gezegend werd door de bisschop.

Na de mooie uitwisseling bij de koffie en met allerlei paaslekkers gaan we met de trein naar Olst, op bezoek bij Hüseyin (die vijf maanden bij ons woonde) en Betül. We mochten getuigen zijn bij hun trouwen in Zutphen. Wat zijn ze blij om ons te zien. Betül vertelt dat ze haar hoofddoek heeft afgedaan. “God houdt ook van mij zonder hoofddoek”. Het voelt als een

bevrijding van regels die niet nodig zijn. Ze vertelt dat ze haar eigen weg mag gaan en dat ze de liefde van God voelt. Als ik haar vertel over de Paas-zegen, mag ik haar ook zegenen. We hebben samen een warm intiem moment waar ik mijn handen op haar hoofd mag leggen en een kus op haar voorhoofd mag geven.

Op de een of andere manier blijft deze Eerste Paasdag bijzonder door deze ervaringen: Pasen als feest van opstanding en van openheid voor het wonder van het nieuwe leven en de mooie mensen die ik hierin tegen kom en van deze zonnige lentedag.

Als ik later in de minuten van de LC nog eens lees wat Erik Dries citeerde van Rufus Jones dan kan ik daar helemaal in mee voelen. Misschien dat de mensenhand op mijn hoofd me direct de relatie met God deed voelen.

“Vrienden komen terug van hun wijdingssamenkomst met een nieuw gevoel van wijding, ... Er is iets gebeurd in de stilte die het hart teder maakt, gevoeliger, meer geschokt door het kwaad, meer toegewijd aan de idealen van het leven en meer gretig om de invloed van de duisternis terug te dringen en het gebied van licht en liefde breder te maken.”

Handoplegging Zegening

Hoe ik de oorlog beleef

Irene Peters uit een brief met een fragment over de oorlog

Er zijn zóveel muzikanten, die wat opdragen aan Oekraïne. Ik als muzikant ben op het moment niet zo actief, behalve tijdens de koffiemiddagen (van de buurt) hier op het grasveld, of in het clubhuis. (Ik geef de voorkeur aan het grasveld--- dan zit je onder een boom).

Ik houd zóveel van bomen! Nu alles (bij mij) wat langzamer gaat, is er zoveel aandacht voor 'kleine' dingen: een bloem, meer bloemen (wat een kleuren!), bloesems, een vogelfamilie van kraaiachtigen, vooral eksters.....

Wat is de wereld mooi, als je aandacht verschuift .....

Ik heb de ervaring dat verschillende werkelijkheden gelijktijdig, naast elkaar kunnen bestaan.

Eenzijds de verschrikkingen van de oorlog (En het lied van John Lennon: Imagine, wordt ineens weer érg populair). En dan heb je de klimaatverandering.

Aan de andere kant: het wordt wèl voorjaar (al lijkt het soms herfst). De natuur is nog altijd prachtig al is zij ook behoorlijk in de war.

De oorlog houdt me erg bezig, maar ik lig er niet van wakker. Dat zou ook geen zin hebben.

Máár ..... ik doe wat ik kan.

Hier en nu.

Er waait weer een golf van welwillendheid door het land (door, of zelfs dankzij die oorlog).

Ik was bijzonder onder de indruk van een foto van een man, die alles verloren heeft. Niet alleen zijn huis, maar ook zijn familie. Alleen de kat leefde nog. En ze klampen zich als het ware aan elkaar vast.

Ik zal er maar een schilderij van maken.

Ik heb niet met de demonstratie meegelopen, durfde het niet aan; maar heb wel geschreven (via Amnesty International) en heb verschillende keren een handtekening gezet).

Dan is er giro 555; en ik heb eens bij het Leger des Heils geïnformeerd of zij ook spullen voor Oekraïne inzamelen; ja dus, babyvoeding. Daar was vooral behoefte aan. Dus daar heb ik maar wat van ingeleverd.

Allemaal druppels op en gloeiende plaat natuurlijk; maar heel veel druppels kunnen een rivier vormen; en ook misschien een wolk ....., die dan weer regen brengt.

Wie denkt er aan de dieren in de oorlog? Die lijden er misschien nog meer onder dan mensen--meer zoals kinderen, denk ik.. maar het lijkt erop, dat dieren wel eerder het onvermijdelijke accepteren. Omdat ze in het hier en nu leven; wel kunnen denken---in praktische zin, over eten of zo--maar beslist niet redeneren, of piekeren. Ik ben benieuwd, of er meer reacties komen--alle beetjes helpen. Maar het moet natuurlijk wel ophouden.

Ik denk, dat de Russen een prachtige cultuur hebben---een in wezen religieus volk, volkeren, die echter door de eeuwen heen onderdrukt zijn geweest; eerst door de tsaren, en toen door het communisme; met even een opleving onder Gorbatsjov. Misschien is het goed, als we de 'vijand leren begrijpen, zijn beweegredenen. Ik heb een boekje in huis over Poetin; zal ik binnenkort gaan lezen.

Kleur bekennen

Door Marianne Ijspeert

Sinds die verschrikkelijke oorlog is uitgebroken in Oekraïne, zien we steeds vaker geel-blauwe vlaggen verschijnen. De bedoeling is duidelijk. Degene die hem uithangt wil zijn/haar solidariteit met het Oekraïense volk tonen, dat het zwaar te verduren heeft. Maar moet je daarvoor een nationale vlag gebruiken? Het leed beperkt zich niet tot de landsgrenzen.

Ik zag zelfs een geel-blauwe vlag bij een kerkgebouw. Persoonlijk vind ik dat nationale vlaggen niet bij kerkgebouwen horen, ook de Nederlandse niet. We hebben in dit land gelukkig nog steeds een scheiding tussen kerk en staat. De kerk mocht zelfs een eigen beleid voeren wat betreft de coronamaatregelen. Voor vredeskerken is de scheiding tussen kerk en staat extra belangrijk in verband met het leger, dat onder verantwoordelijkheid van de staat valt.

Een zeer bekende Psalmtekst is ‘de Heer is mijn herder’. Ik noem hem wel de kortste en bondigste geloofsbelijdenis. Het woord ‘herder’ heeft in de Bijbel ook een politieke lading. De vraag ‘wie is je herder?’ betekent dan: door wie wil je je laten regeren of leiden? Wiens gezag erken je?

Als je zegt: ‘Mijn herder is de Heer’, dan heeft dat politieke consequenties. Maar ook als je zegt dat je je laat leiden door de Geest of het Licht, wat veel Quakers doen, dan komt dat op hetzelfde neer. Dan zou je eigenlijk geen ander gezag moeten erkennen dan dat van de Goede Herder, de Geest of het Licht, dat ieder mens verlicht. Dan wordt de wereldse overheid secundair. En dan worden we wereldburgers in plaats van staatsburgers.

Nationalisme is iets heel gevaarlijks, zeker in oorlogstijd. Maar de mensheid lijkt er nog niet aan toe om dat los te laten. Op het Quakercentrum ontvangen we nog altijd het blad van de Wereld Federalisten Beweging Nederland (WFBN) een heel idealistische organisatie, waar Edy Korthals Altes ook lid van was. De WFBN, die in 1948 is opgericht, streeft naar een duurzame en democratische wereldrechtsorde, met respect voor de rechten van de mens. In Bijbelse termen komt dit overeen met het Koninkrijk van God of het Vredesrijk, waarin gerechtigheid en vrede heersen. Laten we dat ideaal voor ogen houden, zeker nu ons vredesgetuigenis onder druk komt te staan. En een wereldvlag of vredesvlag uithangen om onze verbijstering te tonen over zoveel schendingen van het internationaal recht.

Oekraïne.

Door Joke Hofman (op verzoek van de redactie)

Om te beginnen wil ik melden dat ik het heel moeilijk vind dat de berichtgeving zo eenzijdig is. Rusland kan gewoon niks goed doen en Oekraïne niks verkeerd....

Maar wat me het meest dwars zit, is dat opeens er geld is, plek voor de vluchtelingen, faciliteiten, werk, enz..... Let wel, ik gun het ze van harte, maar waarom kan er nu opeens zoveel? Waarom krijgen de Afghanen, Syriërs, Turken, enz. enz. dat allemaal niet??? Omdat Oekraïne in Europa ligt? Omdat de meeste Oekraïners blank zijn en Christelijk??? Ik stelde deze vraag per mail aan oa de fractievoorzitters van CDA, GroenLinks, D66 en PvdA. Van het CDA geen antwoord, GroenLinks en PvdA een nietszeggend antwoord en van D66 de volgende uitleg: de Europese Unie heeft dit bepaald, daarom moet Nederland er zich ook aan houden. D66 was echter, zo werd gemeld, samen met oa ChristenUnie, bezig om ervoor te zorgen dat het voor alle vluchtelingen zou gaan gelden, maar dat dat nog heel lang zou duren.....

Het met 2 maten meten is zeer ondemocratisch. De IND maakt het iedereen zo moeilijk mogelijk. Soms gebeurt er iets, dat heel positief is!

Bijvoorbeeld

'Kort nadat een Syrische vader aankomt in het azc in Almelo, wordt hij ziek. De diagnose slaat in als een bom, bij hemzelf en bij zijn vrouw en drie kinderen die op dat moment nog vierduizend kilometer verderop in Libanon verblijven: longkanker in een vergevorderd stadium. In de dagen erna laten alle betrokken organisaties zich van hun meest menselijke kant zien. Vluchtelingenwerk-vrijwilliger Harry Becking: 'Het is een intens verdrietig verhaal, maar wel één met een mooi randje.'

Op de site van Vluchtelingenwerk kun je veel meer informatie vinden: (www.vluchtelingenwerk.nl)

Dat is prachtig, maar toen onze huisgenoot Kamil uit Turkije het las, vertelde hij, dat toen een vriend in het AZC in Assen op sterven lag en er dezelfde actie werd gehouden, de IND niet thuis gaf! Deze willekeur, volkomen afhankelijk van wie toevallig je verzoek leest of wie je aan de telefoon krijgt, het gaat me door merg en been.

In de eerste wereldoorlog heeft Nederland probleemloos ruim een miljoen Belgen opgevangen. Wat is er sindsdien veranderd?

De vluchtelingenstroom is al duizenden jaren oud. En wij hebben de mogelijkheden er wat aan te doen. Maar zolang geld, macht, bureaucratie enz. heersen, wordt het niet opgelost.

Ben ik een pessimist? Nee, helemaal niet, zelfs eerder een optimist dan een realist.

Er zijn zoveel hoopvolle signalen:

- Greta Thunberg: No one is too small to make a difference.

- Al die mensen die geraakt zijn door de oorlog in Oekraïne en hun hulp aanbieden.

- Christina von Dreien.

- Takecarebnb ([www.. https://takecarebnb.org](https://takecarebnb.org)).

Enz. enz. Ieder kan iets voor een ander betekenen.

Wij bijv.(mijn man en ik en vele anderen) hebben

de mogelijkheid een vluchteling in huis te nemen en dat is zo verrijkend!

Maar even je oude buurvrouw opbellen of bezoeken of een boodschap voor haar doen, is net zoveel waard.

Er is iets van God in ieder van ons!

Gedachten over de oorlog

Door Irene Visser

Toen Sytse me vroeg om mijn gedachten en wellicht worsteling over de oorlog in Oekraïne op papier te zetten voor het volgende nummer van de Vriendenkring, was dit zijn inleiding: *De oorlog in Oekraïne roept veel afschuw en verdriet maar ook solidariteit op. De eerste reactie is: verdediging en hoop dat de vijand tegengehouden wordt. Toch hebben wij als Quakers ook andere gedachten en een belangrijk concern: geweldloosheid, tegen gaan van de wapenwedloop, de spiraal van oorlog en grof geweld doorbreken om een duurzame vrede te bereiken: Ons Vredesgetuigenis.*

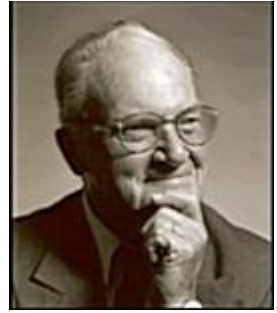
Daarmee gaf hij precies de twee perspectieven weer waar wij, Quakers, en waarschijnlijk ook veel andere mensen mee worstelen. Hebt uw vijanden lief...hoe ver staat dat af van de afschuw die Poetin oproept.

Het is niet gemakkelijk om over het dilemma dat Sytse schetst te schrijven. Ik heb heel wat pogingen gedaan en ook weer weggegooid. Het is geen worsteling om te beschrijven hoe ik over de oorlog in Oekraïne denk, omdat die net als alle oorlogen wreed, vernietigend, en nietsontziend is. Ik kan de agressor in het Kremlin veroordelen en hem een Oorlogsmisdadiger noemen. Mijn hart krimpt samen als ik lees over het leed dat mensen wordt aangedaan. Hoe verleidelijk is het dan om het perspectief van kritiek, afschuw, maar ook van angst en retributie, dus gewelddadigheid, te kiezen. Dat lijkt de enige ‘normale’ reactie, en het is zeker mijn eerste opwelling geweest. Die reactie werpt een donkere schaduw over deze weken van voortgaande oorlogvoering, waarvan het einde nog ver lijkt te zijn. Daarbij is het ten tijde dat ik dit schrijf ook nog eens de veertigdagentijd, of lijdens-tijd, waarin we stilstaan bij de veroordeling, marteling en executie van een onschuldige.

Boven mijn bureau hangt de bekende spreuk van George Fox: *“Walk cheerfully over the world, answering that of God in everyone.”* Dat lijkt een spreuk voor betere tijden, zeker niet voor nu. Want opgewekt je gang gaan en het goede zien in iedereen, ook als je weet dat Oekraïense ziekenhuizen en scholen worden gebombardeerd? Een calvinistisch stemmetje in mijn hoofd houdt me voor dat zo’n houding toch echt niet kan: *“vrolijk zijn terwijl anderen het zo moeilijk hebben! hoe kun je dat maken als er zoveel leed gaande is, wat kortzichtig! (enzovoort).”* Is het inderdaad kortzichtig, of zelfs egoïstisch, om vast te houden aan opgewektheid en naastenliefde? Die vraag werd voor mij luid en duidelijk beantwoord toen ik een interview las met Robert Muller.

Robert Muller (1923-2010) studeerde rechten en economie en was bijna

veertig jaar werkzaam bij de VN. Hij zette zich in voor het milieu, onderwijs, een rechtvaardige economie, en vooral voor vrede in de wereld. Hij was medeoprichter van de VN Universiteit voor de Vrede en werd meermalen voorgedragen voor de Nobelprijs voor de Vrede. In het interview dat ik las, vertelt Muller over ‘gelukkig zijn’ als kernwaarde in zijn leven. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was hij gevangene van de Duitsers, opgesloten met anderen in een krappe cel, waarin de zuurstof schaars was.

Robert Muller

Een emmer deed dienst als toilet en de stank was vreselijk. In die wanhopige situatie dacht Muller aan wat hij had gelezen bij Emile Coué, een filosoof die hij erg bewonderde. Hij herinnerde zich dat Coué van mening is dat geluk niet iets is wat van buitenaf komt, maar dat het een innerlijk kracht is, waaruit je kunt putten. Coués opmerkelijke les was om die kracht op te zoeken en altijd ‘de gelukkigste mens’ op aarde te zijn, ongeacht je omstandigheden. Het lukte Muller om in zichzelf te keren en daar vreugde en kracht te vinden, waardoor het leven in de cel draaglijk werd. Tijdens die momenten gebeurde er iets mysterieus, vertelt hij; een sprong tussen negativiteit en positiviteit, een onbegrijpelijke maar wel allesdoordringende ervaring, die hij de rest van zijn leven bleef opzoeken. Soortgelijke wonderlijke ervaringen zijn ook beschreven door Viktor Frankl, Václav Havel en Nelson Mandela over hun perioden van gevangenschap. Hoe wonderlijk, om in de moeilijkste perioden van het leven zo’n grote innerlijke kracht te ontdekken. Muller noemt het een mysterie. Als er zich problemen voordeden bij zijn werk voor de VN nam Muller de tijd om zich te concentreren op de positieve innerlijke kracht, waardoor optimisme en energie weer terugkeerden.

Mullers laatste uitspraak in het interview maakt duidelijk hoe belangrijk opgewektheid voor ons is, hoe somber de situatie ook is: “het is een enorm dwaze en kortzichtige houding om ongelukkig te zijn, ondankbaar te zijn en geen ontzag en waardering te ervaren voor het grootse geschenk van dit leven.” Daarmee legt hij mijn calvinistische stoorzendertje effectief het zwijgen op. Het is nooit kortzichtig, hoe de omstandigheden ook mogen zijn, om opgewekt door het leven te gaan.

Ik laat de spreuk boven mijn bureau hangen:

*Walk cheerfully over the world,
answering that of God in everyone.*

Pacifist in oorlogstijd.

Door Kees Nieuwerth

Niets nieuws onder de zon. Telkens als er weer oorlog uitbrak – de eerste wereldoorlog, de tweede wereldoorlog, de oorlogen op de Balkan, de oorlog in Oekraïne – worden overtuigde pacifisten bestookt met vragen.

Pacifisme werkt toch niet? Dat is toch idealistisch, om niet te zeggen naïef? In oorlogstijd kunnen we ons toch een pacifistisch perspectief niet permitteren.

En er is toch ook nog zoiets als een ‘rechtvaardige oorlog’ waarbij gewapend geweld gebonden is aan beperkende criteria? Reactie op dat laatste: het concept van de rechtvaardige oorlog is achterhaald, want die criteria (bijvoorbeeld proportionaliteit en het onderscheid moeten maken tussen burgers en militairen) stammen uit een andere tijd en golden bij een andere technologie. De clusterbommen, landmijnen, autonome wapensystemen, eventueel zelfs massavernietigingswapens die in een ‘moderne’ oorlog ingezet worden *kunnen* zelfs geen onderscheid maken tussen burger- en militaire doelen – zelfs als de aanvallers dat zou willen – zie de grootschalige vernietiging en de vele burgerslachtoffers in Oekraïne.

En telkens als de ‘nieuwe’ oorlog beëindigd was vroegen pacifisten zich op hun beurt af: hebben we nu eindelijk geleerd dat oorlog niet de weg is naar duurzame vrede? Maken we nu eindelijk werk van ‘Nie Wieder’?

Zijn er lessen te leren uit het verleden?

Het gaat ons Quakers dus niet zozeer om *pacifisme* als (politieke) ideologie, maar om een diepe geloofsovertuiging, om christen-pacifisme. Dat uit zich onder meer door te weigeren de wapens op te nemen, het recht om te weigeren andere mensen te doden, het recht op gewetensbezwaren tegen de vervulling van de militaire dienst.

Dat is in Nederland – en vele andere Europese landen – inmiddels bij wet geregeld. Dat was vroeger wel anders en vormde een groot risico: uitsluiting van functies bij de overheid, gevangenisstraf of erger. Echter: let wel dat is in vele landen ter wereld voor onze geloofsgenoten – leden van de zogeheten Vredeskerken: Doopsgezinden, Quakers en Brethren – nog steeds het geval en toch doen ook zij het op grond van hun diepe overtuiging dat wij de geweldloze weg van Jezus dienen te volgen.

Ook nu zijn er zelfs in Wit Rusland, Rusland en Oekraïne kleine aantallen mensen die gewetensbezwaren aan (willen) tekenen tegen militaire dienst. Nog onlangs wees de wereldwijde vredesbeweging International Fellowship of Reconciliation (IFOR) – opgericht door o.m. de Quaker Kees Boeke – er bij de recente vergadering van de Mensenrechten Raad van de VN in

Geneve (30 maart j. 1.) op dat de vrijheid van geweten een fundamenteel mensenrecht is dat niet opgeschort kan worden en dus blijft bestaan – ook in situaties van gewapend conflict/oorlog. Dit met het oog op het feit dat Oekraïne de ‘staat van beleg’ heeft afgekondigd en alle jonge mannen dwingt deel te nemen aan de gewapende strijd, ook de kleine groep pacifisten! Er is dus een kleine, moedige minderheid die zelfs daar die overtuiging uitdraagt. IFOR signaleerde dat dit een aantasting vormt van het recht op gewetensbezwaren, een recht dat ook in een oorlogssituatie gegarandeerd dient te worden. Bovendien stelde IFOR bij die zitting in Genève: ‘Oorlog zou moeten worden uitgebannen omdat het nooit een oplossing biedt om conflicten werkelijk op te lossen.’

Eén van die vragen waarmee christen-pacifisten opnieuw ‘bestookt’ worden is dat de protestantse theoloog Karl Barth stelde dat ‘vanuit een vrede die geen echte vrede is, oorlog onvermijdelijk’ zou zijn. Dat in sommige situaties oorlog ‘door God geboden is en dat de kerk dan aan oorlogsvoering steun moet betuigen’. Het moge duidelijk zijn dat ik het daar volstrekt oneens mee ben – en

Karl Barth

daarin sta ik bepaald niet alleen. Zowel de Wereldraad van Kerken als Paus Franciscus stellen dat er geen rechtvaardige of te rechtvaardigen oorlog kán zijn. Dat we eerder dienen te werken aan ‘rechtvaardige vrede’.

Deze – laat ik zeggen enigszins calvinistische- benadering, dat we nu eenmaal in een gebroken wereld leven hoeft toch niet te betekenen dat ik dan maar blijf bijdragen aan haar gebrokenheid? Ik ben dus geen ‘Barthiaan’ (volgeling van de theoloog Karl Barth).

Ik ben als Quaker meer van de school van de ‘gerealiseerde eschatologie’, die ons gelovigen ziet als het begin van het Koninkrijk Gods hier en nu. Jezus die ons roept om te bouwen aan dat Koninkrijk van recht en vrede. Aan *echte* vrede gebaseerd op recht en niet op het recht van de sterkste en wapengeweld. Gerechtigheid en vrede die elkaar kussen.

Wanneer je stelt dat er – ook in de Bijbel – rechtvaardiging te vinden zou zijn dat God oorlog zou goedkeuren, verwijst je naar een bepaalde interpretatie van teksten uit het zogeheten Oude Testament. Maar Jezus leerde ons: U werd geleerd: oog om oog, tand om tand, maar **ik** zeg u: heb uw vijanden

lief. Jezus pakte daarmee de *draad van geweldloosheid* op in dat Oude Testament: dat Kain Abel doodsloug was een hoofdzonde (NB aangehaald door de Oekraïense Orthodoxe Kerk bij de veroordeling van de Russische oorlog: broedermoord!), dat David Saul (herhaaldelijk) niet mocht doden, dat Salomo, niet David de tempel mocht bouwen, omdat er bloed aan Davids zwaard zat... dus Jezus zegt: wie het zwaard opneemt, zal door het zwaard omkomen.

Dat brengt me naar de vraag of er lessen zijn te leren uit het verleden. *En die zijn er wel degelijk*. Allereerst heeft onderzoek aangetoond dat als we de inzet vergelijken van geweldloze middelen bij politieke conflictsituaties vaker leidt tot een duurzame oplossing dan een gewapende interventie. Bij 60% van die laatste oplossing laait het geweld naderhand opnieuw op: het scheidt een geweldspiraal. *

Dan gaat het bijvoorbeeld om geweldloos verzet tegen een bezettingsmacht of een militaire staatsgreep, burgerlijke ongehoorzaamheid, om grootschalige non-coöperatie, om langdurige demonstraties, sabotage e.d. *Geweldloze weerbaarheid, pacifisme is immers geen passivisme!*

In zekere zin heeft dit ook al plaats in Oekraïne: ook daar zal de burgerbevolking zich blijven verzetten tegen een door de invasietroepen opgedrongen ‘vreemde’ overheid. Russische troepen zullen er nooit in slagen effectief het bestuur van dat grote buurland over te nemen.

Ten tweede schieten we kennelijk bij of na iedere nieuwe oorlog in de reflex dat we weer meer moeten *bewapenen* in plaats van daadwerkelijk vanuit het principe ‘*nooit weer*’ - Assemblee van de Wereldraad van Kerken na de Tweede Wereldoorlog in Amsterdam 1948: ‘*oorlog is tegen de wil van God*’ – om radicaal te *ontwapenen*. Telkens weer ontstaat een nieuw ‘vijandsbeeld’, zoeken we een nieuwe vijand.

Treffend in dit verband is dat één van Nederlands leidende pacifisten, Krijn Strijd, in zijn boek ‘*52 vragen over oorlog en vrede*’ (Amsterdam, 1965) op de vraag of pacifisten toch ook niet ‘meegeprofiteerd’ hebben van de bevrijding die door de geallieerden in 1945 met wapens werd bevochten onder meer volgende antwoorden geeft: ‘Wat hebben wij echter met die ‘vrijheid’ waarvoor gestreden en geleden is gedaan en wat doen we er nog mee?...

Wat te zeggen van de progressief voortschrijdende gewenning aan alle vernietigingsmiddelen (-wapens). Elders schrijft Strijd: ‘Wij hebben ook als pacifisten te zeer aan het lijden van ons volk mede deelgehad, dan dat wij ons (over de bevrijding) niet zouden hebben verheugd. Maar de dankbaarheid was vermengd met angst: *hoe* zou de zo verkregen vrijheid – laten we de atoombommen op Hiroshima en Nagasaki niet vergeten – worden gebruikt?’

Wat blijft er eigenlijk van die ‘vrijheid’ over wanneer blijkt dat wij die .voor een groot deel gebruikt hebben voor het ‘aanvaarden’ van *die* internationale ‘tegenstander’ die de westelijke situatie ons nu eenmaal opdrong – eerst was Duitsland ‘de grote vijand’, toen Rusland, en nu wordt het hoe langer hoe meer China - **zo schreef Krijn Strijd al in 1965!** Voorts schreef hij: ‘Of wij als christenpacifisten ‘meeprofitieren’ van de in de oorlog bevochten vrijheid? Ja – op *deze* manier: wij moeten, verlicht door het Licht dat Christus is, *door de feiten proberen heen te zien*. Dan zullen we ook voor het gevaar behoed worden aan de *constatering* van zondige feiten uit het *verleden* (bevrijding door gewapend geweld K.N.) een *normering* voor ons internationale politieke handelen in het heden te ontleen.’

Ook nu is het weer nodig om ‘door de feiten heen te zien’, om een grondige analyse te maken van de oorzaken van deze nieuwe oorlog in het hart van Europa. Zo wees ik er in mijn bijdrage op de website van de Raad van Kerken op 24 februari én in mijn artikel in het Nederlands Dagblad van 10 maart op dat ‘het westen’ destijds bij de hereniging van Duitsland de belofte deed de NAVO niet tot over de rivier de Oder naar het oosten, richting Rusland, uit te breiden. Dat er toen een kans was om tot een geheel andere veiligheidsarchitectuur in Europa te komen - inclusief Rusland – naar het model van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa. In plaats daarvan werd echter de NAVO steeds verder oostwaarts uitgebreid en Rusland voelde zich bedreigd. Maar als Rusland zich niet veilig voelt, zijn wij ook niet veilig.

In die bijdragen beschreef ik een aantal stappen om deze heilloze oorlog in Oekraïne te beëindigen. Diplomatieke internationale druk en sancties kunnen daarbij wel degelijk helpen. Maar om opnieuw met Krijn Strijd te spreken: in het verleden gemaakte fouten mogen niet normatief voor ons toekomstige internationale politieke handelen worden, integendeel: herhaling daarvan moet voorkomen worden, willen we een volgende oorlog voorkomen! Dus is het alsnog van wezenlijk belang – zodra de oorlog in Oekraïne beëindigd is om binnen de NAVO gesprekken te starten over een *moratorium op verdere uitbreiding* van het bondgenootschap, daarmee de gevoelens van onveiligheid van Rusland ernstig nemend.

Als NAVO (alsnog) te kiezen voor de ‘*Scandinavisering*’ van Oost- en Midden Europa: noch NAVO toepen, noch Amerikaanse kernwapens in Oost- en Midden Europa (noch Russische troepen, noch Russische kernwapens!) Let wel: dit is geen ‘Finlandisering’, maar het Noorse model: omdat NAVO-lid Noorwegen één van de weinige landen met een lange landsgrens met Rusland was/is heeft het altijd geweigerd om NAVO troepen en/of

kernwapens op Noors grondgebied toe te staan om Rusland niet te provoceren.

Op basis van bovenstaande ‘vertrouwenwekkende’ maatregelen *Rusland vragen zich terug te trekken uit delen van andere VN-lidstaten*, zoals daar zijn delen van Georgië, Moldavië én Oekraïne. Daarbij is van groot belang dat de Verenigde Naties de eis op tafel leggen dat er in die (veroverde) gebieden een referendum onder de bevolking wordt gehouden **onder toezicht van de VN** of zij bij hun respectieve soevereine staten willen horen, dan wel zich bij Rusland willen voegen. Dat laatste lijkt me – gelet op deze oorlog – bepaald niet waarschijnlijk.

Vervolgens is het nodig dat de EU een ‘Marshallplan’ voor de wederopbouw van Oekraïne gaat initiëren en financieren. Het zal een hele toer worden Rusland te dwingen zich terug te trekken uit bezette gebieden, laat staan Rusland te dwingen to herstelbetalingen aan Oekraïne.

Wat wel zou kunnen is de miljarden waarop in diverse landen beslag gelegd is daarvoor in te zetten.

Bovendien is het dringend nodig *brede ontwapeningsbesprekingen* onder auspiciën van de VN te heropenen – zeker gelet op het recente feit dat Rusland dreigde kernwapens in te zetten. Die besprekingen zouden dus niet alleen gericht moeten zijn op het-escaleren van dit gewapende conflict in het bijzonder, maar uiteindelijk op demilitarisering van Europa in den brede. Bovenstaand pakket aan maatregelen zou alsnog kunnen uitmonden in een *andere Europa-brede veiligheidsarchitectuur* (inclusief Rusland) in nauwe samenwerking met de OVSE en de Raad van Europa. Een gemeenschappelijk breed veiligheidsbeleid op basis van de Slotakte van Helsinki. Vandaag in *Trouw* stelt ook de columnist Stevo Akkerman dat een dergelijk ‘gezamenlijk veiligheidssysteem over de grenzen van de Koude Oorlog heen *herkansing verdient*’ (*Trouw 11 april blz. 2*). Dat zou tevens de nodige beleidsruimte scheppen om intensieve internationale samenwerking te bevorderen om gezamenlijk de grote uitdagingen van onze eeuw, m.n. de klimaatverandering en het rechtvaardig delen van de schaarser wordende (zeldzame) grondstoffen die nodig zijn om de energietransitie aan te pakken.

Echter ook nu is de reflex van de NAVO-lidstaten een geheel andere. De reflex is: fors meer bewapenen en het budget voor defensie sterk verhogen. Dat terwijl het militaire budget van alle Europese leden van de NAVO samen *nu al* ruim tien keer hoger was dan dat van Rusland!

Zouden we echter niet – zie hierboven – juist *een andere richting* moeten inslaan, een *ander toekomstperspectief* moeten ontwikkelen? De Protestantse Kerk in Baden – Duitsland deed dit in het spoor van de dialoog binnen de

Wereldraad van Kerken over de noodzaak te werken aan ‘rechtvaardige vrede’. Dit werd een scenariostudie – ‘*Sicherheit Neu Denken*’ - hoe we in de komende jaren stapsgewijs van een militair naar een civiel vredes- en veiligheidsbeleid kunnen omschakelen in 2040. Dit toekomstperspectief wordt voor Nederland

ook aangepast en uitgewerkt door de Werkgroep Inclusieve Veiligheid - opgericht door de Quakers en gesteund door verschillende vredesbewegingen, waaronder Kerk en Vrede en het Interkerkelijk Vredesberaad. Overigens wordt dit ook in o.m. het Verenigd Koninkrijk – waar het Rethinking Security heet – en in Frankrijk en zelfs Polen opgepakt. (*2)

Een hoopvol alternatief, een hoopgevend perspectief, waaraan we als vredesbeweging de komende periode willen werken.

Want ik blijf met de IFOR geloven dat we oorlog uiteindelijk kunnen uitbannen. Want oorlog is niet de oplossing, maar het probleem. Ik blijf met mijn Quaker Vriend Paul Oestreicher geloven dat ‘een andere wereld mogelijk is – één waarin oorlog afgeschaft wordt net als slavernij’ (International Ecumenical Peace Convocation Wereldraad van Kerken in Kingston, 2011).

Dus er is werk aan de winkel ‘in blessuretijd’: werk maken van een hoopvol alternatief perspectief.

En toch zullen er mensen blijven die zeggen: ‘je bent een dromer’!

Maar weet u nog welke belangrijke rol dromen en visioenen spelen in die Bijbelse verhalen?

Weet u nog dat er werd gezongen ‘but I am not the only one?’

(*1) Zie bijvoorbeeld Chenoweth, E. en Stephan, M.J. ‘Why civil resistance works. The strategic logic of nonviolent conflict resolution’, New York 2011. Of: Müller, B. en Büttner, C. ‘Optimisierungschancen von Peacekeeping, Peacemaking und Peacebuilding durch Gewaltfreie Interventionen’, Wahlenau 1996.

(*2) Zie www.samenveilig.earth voor Nederland, www.sicherheitneudenken.de voor Duitsland en www.rethinkingsecurity.org.uk voor het Verenigd Koninkrijk.

Ubuntu

door Annette Nobuntu Mul blz 110-111

Een half jaar na mijn bezoek aan Lungi en haar familie in Khayelitsha, (zie kader).

Lungi neemt ons mee op pad.

“Now I am the boss” zegt ze fier met haar hoofd rechtop en een knipoog naar mij. We slenteren door de hitte en lopen de ruim drie kwartier durende ontmoetingstour door Khayelitsha (een wijk van Kaapstad, Zuid Afrika): *the walking tour through Makhaze*.

Ongemerkt lopen we een beetje heupwiegend, Lungi voorop, op de aanstekelijk swingende muziek die uit één van de shacks klinkt. Het blijkt een kerk.

We gaan naar binnen en worden overvallen.

Overvallen door de muziek, het voelbare welkom, de saamhorigheid, de beleving, het geloof.

Een oergevoel raakt diep en huilen is de onverklaarbaar onmiddellijke reactie. Ik kijk om me heen en bij werkelijk iedereen van de Nederlandse groep stromen tranen over de wangen.

We zijn meer dan ontroerd, meer dan verbaasd.

Wat gebeurt hier? Dat in deze kerk, een eenvoudige hut van vijf bij vijf, zelfs de

hoogstopgeleide rationele nuchtere Nederlanders staan te huilen..... Of zijn we júíst die

zogenaamde hoogopgeleide, nuchtere rationele Nederlanders en wordt hier iets in ons aangeboord wat we met zijn allen zijn kwijtgeraakt of wat onderontwikkeld is?

‘Ik wil het niet verklaren, voor je het weet verklaar je elkaar de oorlog,’ zingt Stef Bos.

De aanwezigen bidden, ze dansen en ze heten ons welkom. We worden naar voren gehaald en gevraagd of we allemaal willen vertellen wie we zijn, waar we vandaan komen. Ze geven mij het woord en ik zeg: *“Molwenig, enkosi kakhulu,* (dag allemaal, enorm bedankt dat we hier mogen zijn)”. En dan val ik stil, weet niet wat ik verder zeggen moet.

*“Ik zie de rode aarde en ik voel zwart bloed....*De muziek en tekst van Stef Bos’ nummer ‘Een zondag in Soweto’ zal voor altijd in mijn geheugen gegrift staan, want elke zin, elk woord en elke toon is letterlijk wat ik hier zie en voel. Het is alleen geen zondag in Soweto, maar een zondag in Khayelitsha.

thuis komen in Khayelitsha

Khayelitsha is een township bij Kaapstad, Zuid-Afrika.

Khayelitsha betekent 'nieuw thuis' in het Xhosa. De Kaapse Vlakte ('Cape Flats') is een gebied ten oosten van de stad. Khayelitsha strekt zich uit tot aan de kust en is omgeven door zandduinen. Er zijn er die geloven dat dit bewust gedaan is door de apartheidsplanners om politieke onlusten te onderdrukken. Volgens dit model heeft Khayelitsha slechts drie uitgangen en was dus eenvoudig af te sluiten in tijden van onlusten.

Khayelitsha is de grootste township van de Kaapse Vlakte en strekt zich uit langs de snelweg N2. Er wonen ongeveer 400.000 mensen[1]. De werkloosheid wordt geschat op 70%. Degenen die wel werk hebben vertrekken 's ochtends vroeg massaal vanaf het treinstation in Khayelitsha met de trein naar Kaapstad. De situatie in Khayelitsha is de laatste jaren verbeterd. Er zijn vele bouwprojecten waarin shacks (woninkjes van golfplaat en hout) worden vervangen door stenen woningen. Tevens wordt er hard gewerkt aan stromend water en de elektriciteitsvoorziening.

Khayelitsha (met een geschat aantal van 2,4 miljoen inwoners)

Zondag in Soweto

<https://www.youtube.com/watch?v=AdduHBU6eMA>

Stef Bos

*Ze bidden en
Ze dansen
Ze geven mij het woord
Ik zeg
Dit is de eerste keer
Dat ik in iets geloof
Ik geloof
En vraag niet wat
Maar ik geloof
In deze dag
Ik geloof*

Vraag niet in wie

*Maar ik geloof
Wat ik hier zie
Ik geloof in wat ik zie*

*Mijn huidskleur
Is het uniform
Van de oude orde
De vrijheid en gelijkheid
Zijn een wet geworden*

*Maar hier zie je nog
De sporen
Van de blinde haat
De tijden zijn
Veranderd
Voor sommigen te laat
Ik zie een oude vrouw
Ze bidt en ze beeft
Zij zegt dat zij
Iedereen vergeeft
Ik kan er met mijn hoofd niet
bij
Zij vertelt hoe voor haar
ogen
Een kind werd afgeschoten
En ik sta hier
En ik weet niet
Wat ik zeggen moet
Ik zie de rode aarde
Ik voel het zwarte bloed
De rode aarde
Het zwarte bloed
De rode aarde
Het zwarte bloed
De rode aarde
Het zwarte bloed*

Vredesopbouw en Oekraïne

Nieuws van QCEA - vredesupdates en meer

door Saskia Basa (QCEA Peace Program Assistant) en het QCEA-team

We zijn blij om onze nieuwe uitgave van Around Europe met jullie te delen, vol updates van Quaker House in Brussel, recente activiteiten van ons Vredesprogramma en hoogtepunten van onze evenementen met Quaker United Nations Office, Quaker Peace and Service Witness en Northern Friends Peace Board. Men kan niet over vredesopbouw spreken zonder over Oekraïne te praten. Velen van ons hebben de ontwikkelingen op de voet gevolgd met een mengeling van angst en machteloosheid. In ons standpunt over Oekraïne nodigen we leiders uit om terug te keren naar de onderhandelingstafel door diplomatieke kanalen nieuw le-

ven in te blazen, de ruimte voor dialoog uit te breiden en te putten uit een breed scala aan benaderingen voor vredesopbouw (inclusief instrumenten en historische lessen die te vinden zijn in Samen aan vrede bouwen). We roepen op tot naleving van het internationaal humanitair recht en tot bescherming van alle personen die door het conflict zijn ontheemd.

Daarnaast geven we u ook een voorproefje van onze aanstaande publicatie over het vertellen van verhalen, waarin de geleefde ervaring wordt versterkt van gemeenschappen die in de frontlinie van klimaatverandering en vernietiging van het milieu leven, en die ook aan de ontvangende kant staan van militaristisch beleid.

Verder in dit nummer: Een afscheidsbrief aan oud-medewerkers, een reflectie op de Conferentie over de Toekomst van Europa en een aankondiging van een nieuw rapport van ENAAT (European Network Against Arms Trade) over het Europees Defensiefonds (EDF).

Houd Moed en Houd vol

General Assembly van QCEA in Quaker House Brussel, 8 en 9 april 2022.

Door Corien van Dorp, schrijver van Vrienden van QCEA en Martine Kuipers, afgevaardigde van de Nederlandse Jaarvergadering

De GA komt twee keer per jaar bijeen. Deze GA was hybride, met bijna 20 Vrienden in Brussel en een kleine 10 via zoom. In een GA komen bij elkaar de leden van de executive committee (ExCo), afgevaardigden van de Europese Jaarvergaderingen, leden van de commissie van voordracht en leden van diverse andere Quaker organisaties. ExCo komt maandelijks bij elkaar via zoom en bereidt ook de agenda van de GA voor. Eind vorig jaar is onze Vriend Martin Touwen benoemd als lid van ExCo. Hij heeft de extra klus op zich genomen om de archiefdozen van QCEA toegankelijk te maken.

In januari '22 werd een extra GA ingelast om via zoom van gedachten te wisselen over de vraag 'Hoe nu verder?' na het onverwachte vertrek van de nieuwe directeur en andere personeelwisselingen in 2022 (*1) Een werkgroep van vijf GA leden had een inventaris gemaakt van alle mogelijke verbeterpunten onder de titel 'Lessons Learned'. Teveel punten om in korte tijd te verwerken, maar in de eerste plaats is aandacht besteed aan taakomschrijvingen van de stafleden; ook een beschrijving van het specifieke karakter van QCEA als organisatie en bovendien verwoorden van de specifieke Quaker werkwijze zijn nodig voor de aanstaande sollicitatie procedures. Het benoemen van een vertrouwenspersoon staat ook hoog op de lijst. Inmiddels is de werving van een medewerker voor communicatie en tevens logistieke taken vergevorderd en de sollicitatie procedure voor de nieuwe directeur is in gang gezet. Logisch vervolg zal zijn: aandacht voor de manier waarop nieuw personeel wordt ingewerkt.(*2)

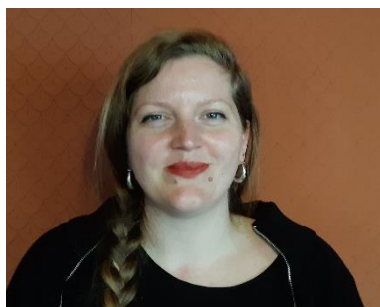
De relatie tussen GA en ExCo is besproken. De communicatie zal hopelijk verbeteren nu de minuten van ExCo via Dropbox te lezen zijn. We werden eraan herinnerd dat het statutair mogelijk is dat 5 leden een extra vergadering bijeenroepen als er dringende of gevoelige zaken opdoemen. Er vinden veel wisselingen plaats onder de GA leden, waardoor er behoefte is ontstaan aan een pakket met basisinformatie voor nieuwkomers. Hoe dit vorm zal krijgen is nog een vraag.

De commissie van voordracht heeft grote moeite kandidaten te vinden voor de functie van schrijver. Dit is een zware taak. Er is besloten bij wijze van experiment de functie te splitsen in a) schrijver voor ExCo en b) schrijver

voor GA. Na 2 jaar zal deze wijziging worden geëvalueerd.

De penningmeester presenteerde een goed leesbaar en zeer inzichtelijk financieel verslag 2021. Ondanks alle uitdagingen heeft QCEA nauwelijks ingeteerd, dankzij een genereuze gift en extra covid steun. Uit een rondvraag bij de fondsen en de Jaarvergaderingen die het werk van QCEA financieel mogelijk maken werd duidelijk, dat zij onverminderd daarmee door willen gaan. Dat geldt ook voor VvQREA en de support groups in Britain en Ierland. De verschillende fondsen willen ook in moeilijke tijden een buffer zijn en zij gaven eerder de wens te kennen dat QCEA niet zelf grote reserves opzij zet. Nu is gebleken dat in een tijd met veel wisselingen er wel degelijk behoefte is aan manoeuvreerruimte bij QCEA. Het blijft een zoeken naar de juiste maat, maar in ieder geval is er genoeg financiële steun.

Deze keer hoorden we twee presentaties van medewerkers. Saskia Basa is in de zomer van 2021 assistent geworden bij de afdeling ‘Vrede’. Atiaf Atwazir vertrok aan het eind van het jaar waarna Saskia met verve het werk heeft voortgezet. Haar enthousiasme blijkt o.a. uit de grote hoeveelheid informatie die zij in een kort tijdsbestek met ons wilde delen. Het is te veel om hier te vertellen(!) Ze doet haar projecten uit de doeken in Around Europe: ‘Storytelling from the front lines’ en ‘Military emissions at COP26’. (*3):

Saskia Basa

De tweede spreekster was Laetitia Sedou, zij werkt 6 uur per week voor QCEA voor het vredesprogramma en ook op het terrein van communicatie. Zij werkt in haar kantoor in Quaker House vooral voor de organisatie European Network Against the Arms Trade, waar QCEA ook lid van is. Zij moet heel veel spreekwerk doen om zicht te krijgen op de wapenhandel en de rol die niet alleen de NAVO, maar in toenemende mate ook de EU hierbij speelt (*4) Een derde medewerkster, Ruth Harland zet zich in voor de samenstelling van Around Europe. Tot slot noem ik nog graag Xavier Verhagen, die al vele jaren op kantoor werkt als

Laetitia Sedou

boekhouder, administrateur, beheerder van het gebouw, technische man en cateraar: een fantastische steun en toeverlaat.

Er is twee jaar geen 'study tour' geweest; hopelijk kan de tour die voor 14 - 17 november '22 gepland staat wel doorgaan. Het thema is 'Europe at a crossroad'. Zegt het voort! Daarnaast bestaat de wens om samen met andere (Quaker) organisaties een conferentie te beleggen nu Russische soldaten Oekraïne zijn binnengevallen, de militarisatie toeneemt en dit mogelijk o.a. consequenties heeft voor ons klimaat. Een ambitieus plan in de beginfase. Oekraïne was natuurlijk in ieders gedachten. Op 2 maart heeft QCEA een verklaring gepubliceerd: 'War is a choice, and so is peace'. Deze is te lezen in de Vriendenkring van april blz 11. Tijdens de GA was er ruim tijd om van gedachten te wisselen. Saskia (staflid) stelde voor om bijvoorbeeld via het Europese parlement te pleiten om voldoende ruimte te creëren voor diplomatie. Vrienden verwezen naar de QCEA publicatie 'Building Peace Together', waarvan nu 4 vertalingen beschikbaar zijn o.a. Russisch en Turks. Andere suggestie: focus op de situatie als de invasie is beëindigd, 'Hoe gaan we daar mee om?' Twee Ierse Vrienden legden de nadruk op een eerder stadium: onderhandelingen. Zij hebben immers ervaring met 40 jaar 'Troubles', uitlopend op de 'Good Friday Agreement'. Wat moet het resultaat worden van de onderhandelingen? Hoe moet de regio/wereld er dan uit komen te zien? Een Vriend uit Warschau luisterde mee en probeerde duidelijk te maken via een zwakke zoomverbinding dat vVrienden in Kiev e.o. zich niet begrepen voelen of niet gehoord als ze zich afvragen wat ze nu aan moeten met het vredesgetuigenis van de Quakers tot wie ze zich een aantal jaren geleden hebben gewend. De Ierse reactie: onderhandelingen lijken nu onmogelijk, maar bereid je er wel op voor. Houd moed en blijf hopen!

We zijn onder de indruk van de samenwerking van de leden van ExCo met de huidige staf in Quaker House en hun inzet om QCEA op de kaart te houden. Er is door hen en nog een werkgroep van GA veel constructief werk verzet om de vorig jaar ontstane problemen het hoofd te bieden. De sfeer tijdens de GA was zeer positief en de energie goed voelbaar. Onwards and upwards; vrij vertaald: vol goede moed verder.

*1 zoals beschreven in Around Europe 389, (pag..6) en 390, (pag..4) (te vinden op: www.qcea.org).

*2 zie ook Around Europe 390/pag5

*3 Around Europe 390, waar ze haar projecten uit de doeken doet: 'Storytelling from the front lines' op pag. 8 en op pag. 9 'Military emissions at COP26'.

*4 zie AE 390 pag.11).

De Quaker Manier

door Ben Pink Dandelion,
Uitgave: Quaker Books, Friendshouse.
Vertaling Frieda Oudakker

Inleiding

Dit pocketboekje hoort bij “Celebrating The Quaker Way”. Dat verscheen in 2009. Het doel ervan was om de wonderbaarlijke rijkdom van onze Quakertradities te vieren. Al schrijvende ging ik van viering naar uitleg. De uitgevers wilden vasthouden aan pure viering. Vandaar dit boekje met de verklaring. Het legt uit waarom we de dingen doen zoals we ze doen. Het is nog steeds een viering, maar kijkt ook naar hoe en waarom we op onze Quaker manier ons geloof leven. Het is een boekje voor en door ons, gebaseerd op de Quaker manier in Groot Britannië. Ik beperk de historische context tot een minimum, want we hebben onze eigen redenen voor hoe wij tegenwoordig geloven en werken. Het is een devotie-boekje voor óns.

Zoals ik in het eerdere boek schreef: “Ik praat over God op de manier waarop de Vrienden traditioneel spraken over het Goddelijke. Sommigen geven tegenwoordig de voorkeur aan andere termen. Ik hoop dat deze lezers het kunnen ‘vertalen’, of ‘horen’ waar de woorden vandaan komen, zoals zij een getuigenis in een wijdingssamenkomst zouden benaderen.

Ik schrijf als een Quaker die als atheïst/agnost naar de samenkomsten kwam, aangetrokken door het vredesgetuigenis. Een ex-anarchist die zo gelukkig was om een groep te vinden zonder leiders en stemmen-tellen. Ik was er twee jaar bij aangesloten toen ik een ervaring in een Greyhound bus in Amerika had. Ik kreeg het gevoel opgetild te worden en vastgehouden. Sindsdien ben ik voortdurend vergezeld door wat ik God noem. Maar ik weet dat het uiteindelijk een mysterie is dat ik niet intiem kan kennen. Het Quakerisme bracht mij zo, van een politieke verbinding, naar een plaats waar ik mij steeds opnieuw kan verbinden met dat genadevolle gevoel van beschermd en geleid te worden. Het past bij mij, niet alleen intellectueel, maar ook in de praktijk van mijn geloofsleven. Het geeft mij exact die vorm van wijding en de gelegenheid om daar vorm aan te geven en dienstbaar te zijn, die past bij mijn eigen ervaring van een directe innerlijke ontmoeting.” We geven ieder op onze eigen tijd een getuigenis, of series van getuigenissen, waarbij we de spirituele gaven gebruiken die God ons gaf. Dit boekje is geschreven als deel van mijn doorgaande getuigenis. Het berust op mijn ervaringen met het Quakerisme en komt voort uit uitspraken van Vrienden in

gesprek over de onderwerpen in dit boek. Die quotes staan tussen aanhalingstekens. Ik hoop dat ik trouw ben gebleven aan wat aan mij - een twijgje in de oceaan - gegeven is.

Het boek heeft drie delen. Het eerste gaat over de innerlijke natuur van de Quaker spiritualiteit. Het tweede deel over onze weg, dat geeft informatie over hoe wij onze eredienst houden, in stille afwachting van contact met de Geest en hoe we óók op deze manier onze zaken regelen. Het derde deel gaat over hoe de grenzenloosheid van God's uitnodiging aan iedereen, op dramatische wijze onze kijk op onze burens bepaalt, en op hoe we leven in en mét 'de wereld'. De niet-

Quakergemeenschap waar we deel van uitmaken, maar die zo vaak bepaald wordt door een ander systeem van waarden.

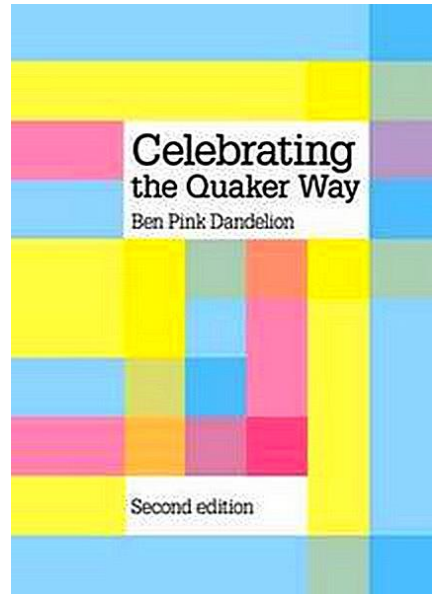
Vragen bij ieder deel, voor persoonlijke reflectie en om bespreking in plaatselijke groepen Quakers te stimuleren, maken het boek compleet.

Ik bedank Woodbrooke Quaker Studie Centrum in Birmingham en mijn familie voor de ruimte en aanmoediging voor het schrijven van dit boek; de deelnemers aan de Pendle Hill cursus 'En toen hoorde ik een stem' voor hun steun en bijdrages; en verder alle hulp van mensen bij eerdere versies van deze teksten.

Deel 1: Innerlijke spiritualiteit

Wij zijn Quakers. Wij houden onze eredienst op een manier die verschilt van anderen om ons heen en vaak voelen onze levens ook bijzonder. Voor sommigen van ons leiden de stille samenkomsten tot onze leefstijl. Voor anderen wordt de leefstijl bepaald door wat we vinden in de stilte van ons samen zijn. Anderen combineren die beide.

Of onze leefstijl nou wordt ontstoken door een gevoelde Tegenwoordigheid, of door een gevoel van hoe te leven in de wereld, het fundamentele Quaker inzicht is dat dit 'weten' innerlijk ervaren wordt. Het is een weten vanuit het hart, niet het hoofd. We hebben geen gidsen van buiten nodig, mensen of teksten die ons brengen naar die plaats van ontmoeting en 'verstaan'. In plaats daarvan maken we juist gebruik van de afwezigheid van uiterlijke vormen, om ons toe te vertrouwen aan de ervaring van innerlijke

tegenwoordigheid. Wij vinden stilte en stil-zijn de beste voorbereiding en het beste middel, voor een diepe ervaring van het spirituele leven. Vrij en met afstand van de wereld en zijn bezigheden komen we in lagen van stilte die zich uitstrekken naar het mysterie en de on-kenbaarheid van God. We zinken diep in onszelf om te vinden wat we nooit helemaal kunnen doorgronden. We ontmoeten elkaar in een verwachtingsvol wachten en luisteren. De Quaker oprichter George Fox had zijn eerste beleving van zo'n ontmoeting in 1647 toen "ik mijn hoop in alle mensen verloren was..." en "ik niets meer buiten mijzelf had om mij te helpen ...". Toen hoorde hij een stem die hem vertelde dat er "één, Jezus Christus ..." was die hem kon aanspreken, en "... zijn hart sprong op van vreugde". Fox leerde uit de eerste hand, zoals generaties van ons sindsdien, dat het hebben van niets uiterlijks om op terug te vallen, de weg opent naar de grond van Gods liefde. God komt tot ons in de stilte en in het stil-zijn. Op die plaats van innerlijke rust ervaren we God en horen we waartoe God ons roept. Het uiterlijke is niet alleen onnodig, maar zelfs niet behulpzaam. "Ik ontdekte dat dat (opvoeding en leren) een teleurstellend pad is ... Het leidt niet tot enige diepte ... De Quaker weg ... helpt je om dieper in een manier van weten af te dalen die vanuit het rationele gebied leidt naar een diepere laag van weten. Het is bedreigend; ik hou van mijn valse gevoel van veiligheid (maar) ... Ik probeer het los te laten en mij over te geven ... Ik voel dat dat juist is ... en het Quaker pad geeft ons de gelegenheid daartoe."

Velen van ons leven in contact met Gods Liefde, zelfs te midden van drukke en luidruchtige levens. We vinden een heilig tempo en er is een klein stil centrum aanwezig, zelfs als verder alles buiten ons uiterlijk is. Het vergezeld gaan van God kan wonderlijk vasthoudend zijn, dwars door alle drukte, en neemt zelfs toe tijdens de slaap. "Soms word ik midden in de nacht geroepen om te bidden. Ik raap mijzelf bij elkaar, ga naar beneden en ga in stilte zitten. Onlangs, na een workshop over Gods tegenwoordigheid, kwam ik thuis en had het gevoel dat ik in stilte moest gaan zitten. Ik had een helder en sterk gevoel dat ik om mijn uiterlijke leven te veranderen, de genade van binnen moest accepteren. De stilte komt gemakkelijk en natuurlijk tot ons. We zijn er 350 jaar mee doorgegaan het als onze basis voor onze aanbedding te gebruiken, omdat het werkt. We hebben een ansichtkaart die zegt: "Ik ben een QUAKER – In noodgevallen, stilte alsjeblijft". In het gezicht van een crisis vallen

we stil. We wenden ons tot God om hulp te vragen. Stilte is hoe we collectief het goddelijke benaderen – in die momenten van heilige ontmoeting kiezen we voor gebed, luisteren en een poosje rusten in de tederheid van Gods liefde. “Jarenlang dacht ik dat de ontmoeting met het Goddelijke overweldigend en groots zou zijn. Alles zou in een flits helder worden. Ik ontdekte dat eenvoudig geloven, de ene dag na de andere, die kleine stille stem zijn kracht geeft – er zijn geen cymbalen en er is geen donder.” We weten, in hoofd en hart, dat we geen priester of dominee nodig hebben. We hoeven niet met elkaar te zingen, of deel te nemen aan een uiterlijk ritueel. Die dingen kunnen helpen om je voor te bereiden op de gemeenschap die we in de stilte vinden, zoals sommige Quakers in andere delen van de wereld doen. Ze zijn echter altijd het middel om je voor te bereiden op de ontmoeting, ze zijn nooit de ontmoeting zelf. Wij zijn geroepen om naakt in onze aanbidding te staan, zowel vrij van aardse bezigheden, als van de rituelen en vormen waar sommigen in andere kerken op leunen. Er is geen enkele reden om met uiterlijke middelen weer te geven wat van binnen zo overduidelijk is. Er is geen reden voor uiterlijke herinnering aan iets dat niet vergeten is. Als we weten ‘van God’, weten we het Goddelijke, direct en onvergetelijk. We weten, zowel op persoonlijk als op collectief niveau: “Ik zal nooit meer alleen zijn”

Belangrijk genoeg, deze toegankelijkheid van God is voor iedereen beschikbaar! Gods uitnodiging tot intimiteit is een wonderbaarlijk gegeven, voor ons allemaal. Deze spirituele mogelijkheid is universeel. George Fox heeft geen grotere spirituele zeggingskracht dan welke andere Quaker dan ook. Hij had geen speciale of buitengewone relatie met God. Maar in zijn moment van gebrokenheid, van openheid, ontdekte hij Gods wonderbaarlijke, altijd aanwezige uitnodiging aan de hele mensheid. Dit is een uitnodiging die in zijn directe en innerlijke aard ons wegtrekt van op een voetstuk zetten, of andere soorten innerlijke trots. Het is eenvoudig, wij zijn geroepen om voor elkaar gelovige voertuigen te zijn van Gods liefdevolle getuigenis. We zijn allemaal gezegend met gaven die Gods liefdevolle doelen verder helpen, we zijn allemaal Gods getuigen. Ons gevoel van roeping kan levenslang zijn of een serie achtereenvolgende nieuwe roepingen. “Ik weet dat ik een leraar ben. Dat is mijn roeping. Maar dat is niet de enige gave of getuigenis die ik heb ... Ik wacht op het antwoord wat de volgende is ... in de vorm van een opening.” We kunnen geroepen worden zoals Maria, zonder enige keuze mogelijkheid, of zoals Mozes die een keus leek te hebben, of we krijgen van God een oprechte keus aangeboden. We kunnen ook vol vreugde ontdekken dat we onze roeping al leven. “Ik placht mij af te vragen wat ik zou worden als ik groot was. Ik ging drie jaar op een zoektocht om

het uit te vinden ... uiteindelijk werd mij duidelijk dat mijn huidige leven mijn roeping was. Overgave is geen intellectuele ervaring. Toen ik het uiteindelijk losliet, realiseerde ik mij dat het mijn huidige leven was ... het is ongelooflijk opwindend me over te geven en het leven mij te laten brengen waar het wil. We zijn niet bedoeld om verlegen te zijn met de macht en autoriteit die onze gaven ons geven. We geven ons vol vreugde over aan het leven dat we geroepen zijn te leiden. Onze gaven gebruiken we met bescheidenheid en gehoorzaamheid. We zijn allemaal uitgenodigd tot de gemeenschappelijke ontmoeting met God. In traditioneel christelijke termen: we zijn allemaal gered en allemaal geliefd. Evenzo zijn we allemaal verantwoordelijk, allemaal deel van de gemeenschappelijke roeping om vorm te geven aan Gods koninkrijk, in alles wat we doen en zeggen. “Het kostte mij veel tijd om te begrijpen hoe het zitten in contemplatie ónder de mensen, verschillend is van contemplatie mét anderen.”

De Quaker manier kan je niet alléén leven. We geven uitvoering aan ons geloof, geroepen tot een leven van gerechtigheid, compassie, vreugde en in liefdevolle aandachtige aanwezigheid in onze gemeenschap, te midden van de dagelijkse uitdagingen. God roept ons, allemaal. Onze rol is antwoord te geven.

“De Quakers op Nantucket eiland, Massachusetts, VS in vroeger tijden”.

De Quakers op Nantucket waren een stille maar vroege drijvende kracht achter afschaffing van de slavernij, invoering van het kiesrecht, opkomen voor de rechten voor vrouwen en onderwijshervormingen, om nog maar te zwijgen van hun scherpzinnige zakelijk inzicht en invloed op de iconische architectuur van Nantucket.

Eerlijke informatie voor dialoog

de kern van het quakerisme

Oekraïne: Frank Boulton en Sebastian Brixey-Williams van de denktank

BASIC roepen op tot gedeeld begrip. Frank komt uit Hampshire & the Islands Area Meeting en Sebastian is de co-directeur van BASIC.

Bron: The Friend van 22 april 2022

De wereld wordt opnieuw geconfronteerd met het grimmige vooruitzicht van een nucleaire oorlog. Getuigenissen van quakers over de oorzaken van oorlog hebben er altijd voor gezorgd dat vrede niet gebaseerd kan zijn op geweld. Een ‘geloofwaardig nucleair afschrikmiddel’ is een combinatie van twee begrippen die elkaar in hun letterlijke betekenis tegenspreken. Rusland heeft door zijn nucleair niveau te verhogen tot ‘een speciaal regime van gevechtsplicht’ de vastberadenheid van de NAVO tot het uiterste getest – en test dat nog steeds. Ondertussen draagt het spook van chemische en biologische wapens bij aan de meedogenloze verschrikkingen van Bucha en Borodyanka, die hebben aangetoond dat wreedheden zelfs zonder massavernietigingswapens kunnen worden begaan.

Afschrikkingstheorie, het idee dat een nucleaire staat nooit zou dreigen zijn arsenaal te gebruiken uit angst voor represailles in natura, is gebouwd op zand. Te vaak werden westerse analisten en beleidsmakers in de aanloop naar deze oorlog het slachtoffer van ‘projectie’ Een soort spiegelbeeld denken. Ze denken dat Russische autoriteiten de wereld zien zoals zij: dat doen ze niet! Dit misverstand heeft de wateren vertroebeld in een tijd waarin kristalheldere berichten essentieel zijn om een toekomst voor de planeet veilig te stellen.

Zelfs het vredesakkoord dat in Oekraïne wordt overwogen, zal geen einde maken aan deze dreiging van nucleair geweld, aangezien er nog steeds extreme spanningen zullen zijn tussen de NAVO en een Russisch leiderschap dat alleen naar geweld luistert. Desalniettemin moeten we blijven werken aan het minimaliseren en uiteindelijk elimineren van de risico's van een totale destructieve oorlog. Dit is in het onmiddellijke mondiale belang, aangezien de gevolgen van een nucleaire vuurzee zich tot ver buiten het grondgebied van de strijdende partijen zouden uitstrekken.

We kunnen alleen vrede bereiken door met elkaar te praten. Organisaties in de frontlinie, zoals de British American Security Information Council (BASIC), werken eraan om de secundaire routes voor het doorgeven van informatie. in Europa en over de hele wereld open te houden. BASIC helpt mensen bij elkaar te brengen door het bevorderen van een gedeeld begrip van de risico's. Cruciaal hierbij is dat we het afglijden kunnen stoppen naar

een wereld die wordt bepaald door bedreigingen en geweld. Een eerlijke geïnformeerde dialoog vormt de kern van het quakerisme. We zijn er oprecht van overtuigd dat we tussen alle partijen de basis kunnen leggen voor duurzame vrede. Maar we moeten druk uitoefenen op ambtenaren en beleidsmakers. Meldpunten, routinematige dialogen en internationale organisaties zijn allemaal manieren om de betrekkingen te verbeteren en een omgeving te creëren waarin de nucleaire dreiging kan worden beperkt. Goede doelen en NGO's hebben steun nodig om hun stem en middelen te gebruiken voor praktische hulp in welke vorm dan ook.

Quakers hebben een rijke geschiedenis van onvermoeibaar werken aan vrede en verlichting van lijden. Maar werken aan een vreedzamere wereld hoeft geen grootse tentoonstelling te zijn. Het kan zo simpel zijn als handelen met liefde en vriendelijkheid op lokaal niveau. Mensen voelen zich veiliger als ze deel uitmaken van een zorgzame gemeenschap. We moeten ook existentiële crises aanpakken, zoals de noodsituatie in het klimaat, die nu zo ernstig is dat spanningen over hulpbronnen en aantasting van het milieu de wereld in gevaar brengen. Maar vrede kan worden gewonnen: door empathie, dialoog, wijsheid, mededogen en geïnformeerde vriendelijkheid.

Ramadan is een beweging naar het binnenste, naar onze ziel

door Shervin Nekuee, 10 april 2022

Uit: <https://volzin.nu/ramadan-is-een-beweging-naar-het-binnenste-naar-onze-ziel/>

Ik bewaar uit mijn jeugdige jaren in Iran vele zoete herinneringen aan de Ramadan. Het was een maand van nog hechtere verbinding binnen onze familie. De hoofdrol was weggelegd voor mijn oma. Zij was de enige die haar leven lang aan het vasten had gedaan en bleef tot haar overleden dat ritueel trouw. Iedereen kwam bij haar met haar lievelingsfruit, dadels, thee en zoetigheden om voor haar de dagelijkse iftar, het breken van de vast, een feest te maken. Ook al was zij de enige die binnen onze familie vastte – ze bleef voor ons hemelse gerechten koken die ze alleen in de maand Ramadan opdiende. Gerechten met wonderbaarlijke namen zoals: jawaher polo ‘juwelen rijst’.

Toen ik eenmaal in Nederland woonde heb ik een decennium lang in het gezelschap van wijlen mijn Pir Mahdi (Pir betekent in het Perzisch ‘soefi meester’) en mijn mede soefi-leerlingen de wonderbaarlijke maand Ramadan vanuit een mystieke benadering mogen ervaren en ondergaan. In dit gezelschap was het vasten een beweging richting het innerlijke. Dat bestond uit vele nachtwaken en de warme stem van mijn mystieke gids die de wervelende gedichten van Hafez reciteerde. We gingen tien dagen van tevoren de maand Ramadan tegemoet: een 40-daagse vasten dat gericht was op de verbreding van het ‘onthouden’. We vermeden de consumptie van vlees en in de laatste week van de heilige maand zagen we ook af van het spreken. De vastenmaand Ramadan is een van de meest iconische terugkerende spirituele momenten van verbinding in de kalender van de mondiale moslim-gemeenschap. Het hoort bij de identiteit van meer dan anderhalf miljard moslims wereldwijd. De beleving ervan en de betekenis die eraan wordt gegeven kan echter heel verschillend zijn. Zoals Kerstmis voor de ene christen vooral een belangrijk familiefeest is, is het voor de ander een aanleiding om zich vaker naar de kerk te begeven en zich aan de kerkelijke voorschriften te houden. Voor weer een ander is het een gelegenheid om opnieuw de betekenis van het verschijnen van Christus in de menselijke geschiedenis te overpeinzen.

Vrienden in het hele land

Je bent van harte welkom bij de wijdingssamenkomst bij
jouw in de buurt.

Van leden wordt verwacht dat ze financieel bijdragen
aan (zie bankrekeningen hieronder):

1. De landelijke (jaarvergadering) Quakers
2. De lokale/regiogroep (maandvergadering)
3. Abonnement op de Vriendenkring
4. Quakerhulpfonds voor giften voor Quakerprojecten
(al of niet vermelden welke) projecten

lokale/regio groepen bijeenkomsten:

Quaker Secretariaat: Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers).

Website: quakers.nu (Peter Spreij) e-mail: secretariaat@dequakers.nl.

Penningmeester Nederlandse Jaarvergadering: (Frits Nieuwerth van den Akker)

Bankrek. NL65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Quakers.

Quaker Bibliotheek: Vossiusstraat 20, 1071 AD Amsterdam, open op afspraak 'Bibliothecaris':
Marianne IJspeert, tel. 020-6125703 (06-12730475).

Quaker Literatuur: e-mail: literatuur@Quakers.nu. Bankrek.: NL65 TRIO 0212 3772 64
t.n.v. Quakers, m.v.v. Quaker Literatuur.

Amsterdamse Maandvergadering: Schrijver: Marianne IJspeert, W. de Zwijgerlaan 21-III,
1056JD Amsterdam tel. 020-6125703, e-mail: mijquak.1@online.nl Bankrek.: NL81 INGB
0004 9200 51 t.n.v. A'damse MV Quakers.

Driebergen groep: Quakers t.a.v. W. Douma, Villa Xaverius, Rijsenburgselaan 11, 3972 EG
Driebergen- Rijsenburg, contact: Quakers@marielke.nl.

Haagse Maandvergadering: Schrijver: Anneke Spreij, e-mail: haagsevrienden@Quakers.nu,
Haagse Maandvergadering, Stadhouderslaan 8, 2517 HW 's-Gravenhage. tel. 070-
3600621, Bankrek.: NL54 TRIO 0320 1956 78. t.n.v. Haagse Vrienden, Quakers.

Midden- en Zuid-Nederlandse Maandvergadering: Schrijver: Els Ramaker, Prinses Ma-
rijkelaan 31, 4002AT Tiel, tel. 0344 606818/0636361350, e-mail: els@ramaker.me, Bankrek.:
NL67 TRIO 0197 6518 52 t.n.v. MZNMV Quakers.

Deventergroep: Inlichtingen: Frieda Oudakker 0644794366,
email: friedaoudakker@gmail.com.

Noord Oost Nederlandse Maandvergadering: Schrijver: Kees Nieuwerth; Hoofdstraat 26;
9514 BE Gasselternijveen; k.nieuwerth@wxs.nl. Bankrek.: NL07 TRIO 0320 1956 51 t.n.v.
Quakers NON MV.

Quaker Hulpfonds: Schrijver vacature. Penn: Dick Meijaard, e-mail: persel@xs4all.nl. Bank-
rek: NL94 TRIO 0338 4113 64. t.n.v. Quaker Hulpfonds, Quakers.

Vrienden voor Brussel (VVQREA): Schrijver: Corien van Dorp, tel: 070-3867309. E-mail:
vvqrea@gmail.com. Bankrek. NL93 TRIO 0391 2219 65 - t.n.v.: Vrienden van de Quakerraad.

Vriendenkring: Per 1 jan. 2019 de abonnementsprijs van de Vriendenkring: €30,- voor Neder-
land en €75,- voor Buitenland (ook Europa). NL65 TRIO 0212 3772 64 t.n.v. Quakers met
vermelding van 'Abonnement Vriendenkring'. E-mail: vriendenkringredactie@gmail.com

Waar zijn Quakerbijeenkomsten?

Wijdingsamenkomsten in Nederland en België

Gebruik de email adressen of telefoonnummers om te zien of er fysieke of online bijeenkomsten zijn.

‘Quakers en ik’: do 19 mei online 20.00-21.15

Opgeven bij marliestjallingii@home.nl

Amsterdam	Iedere zondag 10.30	Vossiusstraat 20, Amsterdam, info: 020-6125703 e-mail: mijquak.1@online.nl
Antwerpen	Geen vaste tijdstippen	Info: Jan Peeters, tel.: 0032.15.24 75 10 e-mail: boekrijk@hotmail.com
Bennekom	MiZuNe 2e en 4e zondag vd maand, 10.30 neem contact op met Els Ramaker	Commandeursweg 44, 6721 ZM Bennekom, e-mail: els@ramaker.me . De 2e zondag: een gesprek vanuit de stilte en daarna wijdingsamenkomst tot 11.30.
Brussel	Iedere zondag 11.00 https://quakers-belux.org	Quaker House, Square Ambiorix 50, 1000 Brussel, tel.: 00.32.2.230 49 35
Den Haag	Iedere zondag 10.30 HapStilSnap: 1x per maand 18:15 Graag vooraf aanmelden	Stadhouderslaan 8, Den Haag. Kinderen zijn altijd welkom.. email: haagsevrienden@quakers.nu . Info: tel. 070-3600621 online zie de link op de website quakers.nu
Driebergen	Iedere 1 ^e zondag v.d. maand 10.30.	Onze kinderen verheugen zich op gezelschap! Voor informatie: 0648255846 of per mail: Quakers@marielke.nl
Deventer	Iedere 3 ^e zondag v.d. maand 10.30 Gespreksavond: informatie bij Frieda.	Meester Geertshuis, Assenstraat 20, Meld je aan bij Frieda Oudakker tel. 0644794366, email: friedaoudakker@gmail.com
Gent	2 ^e woensdag 20.00-en 4e zondag 11.00. Haspelstraat 37.	In het zaaltje boven vzw Trafiek, aan Pierkespark (Brugse Poort) (vooraf graag contact opnemen Quakercircels@gmail.com)
Groningen	2 ^e en 4 ^e zondag 10.30 In De Poort, Moesstraat 20, 9717JW Groningen,	Kinderen zijn welkom! Graag tevoren doorgeven aan de schrijver: Kees Nieuwerth e-mail: k.nieuwerth@wxs.nl ; tel. 050-5712624
Zwolle	2e wo 17.30-19.00, huiskamerbijeenkomst.	Hap-Stil-Snap 06-23869715, aanmelden bij marliestjallingii@home.nl

Iedere Zondag Online Wijdingsamenkomsten 10.30 iedereen (in de hele wereld) welkom, gesproken taal vooral Nederlands Gastheer: Charles Tauber. Meeting ID: 309 877 1347; Passcode: Tauber; tel.: +31 20 794 7345.

<https://us02web.zoom.us/j/3098771347?pwd=eEdtNHR5Q2pDSFp5b0dLbzJwNjhUUT09>

Paashaas of en Wonder van Gods natuur?

